

Den nya danska psalmboken

Året 1953 står som gränsmärke i vårt södra grannlands psalmhistoria. Den nya danska psalmboken blev det året av konungen stadfäst till bruk i landets kyrkor. Redan titeln, Den danske salmebog, anger, att den är avsedd att ersätta de båda förut brukade böckerna, Salmebog for kirke og hjem och Den sønderjydske salmebog. Det eftersträfvade målet är principiellt uppnått: en för hela riket gällande andaktsbok. Förarbetet har tagit sina tjugo år. I denna tidskrift har i fjol redogjorts för de fyra förslag som sett dagens ljus och genomgått kritikens skärself. Avgångne kyrkoministern Carl Hermansen hade ett personligt intresse för frågans lyckliga lösning. Hans hand spåras också, när det till sist gällde att avvåga kommitténs (av år 1946) framlagda prøvesalmebog (1951) i förhållande till de krav som framställts av "Kredsen af salmebogsinterresserede kvinder og mænd".

Samtliga Nordens kyrkor med nordiskt kyrkospråk har härmed fått sina psalmböcker förnyade i vår tid.

I Norge blev gamle Landstad (av år 1869) reviderad av stiftsprosten Gustav Jensen och genom kungl. resolutioner 1920 och 1924 godkänd för kyrkobruk. Den nynorska kom året därefter, och fick ett tillägg 1927. Om nu denna anordning skall kunna betecknas som en slutgiltig lösning återstår att se. Röster ha höjts för fortsatt arbete. I Finland följde man, liksom i vårt eget land, till att börja med tilläggslinjen. År 1928 blev psalmbeståndet utökadt. Men redan 1942 var en kommitté, med biskop von Bonsdorff som ledande kraft, färdig med ett förslag till enhetlig psalmbok, vilken ock blev av kyrkomötet godkänd, med vissa ändringar, 1943. Den nya boken utkom av trycket ett par år senare. På Island hade man en tid begagnat mer eller mindre officiella tillägg till den år 1866 antagna Sálmabók til kirkju-og heimasöngs, till dess denna år 1945 utkom i förnyad gestalt. I vårt eget land blev som bekant tilläggslinjen övergiven och ny, enhetlig psalmbok antagen 1937, varmed en långvarig och ur kyrkohistorisk synpunkt fängslande process var avslutad.

Genomgående har psalmernas antal betydligt utökats. Nydiktningen har givit värdefulla tillskott. En äldre tids skatter ha också pietetsfullt tillgodogjorts. Högsta siffran visar den nynorska, som med sitt tillägg når upp till ej mindre än 911 nummer, följd av Landstads reviderade med 886 nummer, varav dock 843—886 utgöres av andliga sånger för hemmet. Den nya danska psalmboken har, trots det rika stoff som erbjöd sig, stannat vid 754, vilket betyder 52 nummer mindre än det sista förslaget, prøvesalmebogen. Finlands svenska psalmbok har 632 och vår egen, med sina tillägg av hymner och läsepsalmer, 630 nummer.

Dispositionen av stoffet, som visst inte är en så lätt sak, uppvisar

stora variationer. Den danska liksom vår egen och Landstads reviderade börjar med lovpsalmer, under det att Islands slutar med denna grupp. Vi äro sen gammalt vana vid att psalmboken skall avslutas med en avdelning om de yttersta tingen, döden, domen, evigheten. I Danmarks och Norges psalmböcker möta vi nu på denna punkt i stället en avdelning om tidens gång, årets växlingar, hem och fosterland. Den nya danska psalmboken har stoffet efter lovpsalmerna grupperat med de tre trosartiklarna som indelningsgrund, vartill kommer som slut psalmer om jordelivet: tidens skiften, vigsel, bordsböner och sist fäderneslandet.

Det är nu som förut i Danmark Det kongl. vajsenhus som har privilegium på att utge psalmboken. Man arbetar för högtryck för att kunna tillgodose församlingars och enskildas beställningar.

I det större formatet, med evangeliebok och bönbok, har det blivit en bok på över 1100 sidor. Trycket är klart och redigt, stilsorterna väl avvägda. Som en vinst skall framhållas att psalmtexterna blivit avtryckta i versform. Så ges redan åt ögat en påminnelse om att det här rör sig om poesi. Det är säkerligen en fördel, ej minst vid undervisningen i skola och konfirmandgrupp. Den nya principen med små bokstäver för substantiven har följts, de dubbla aa ha fått vika för å. En vinst är det också att talrika bibelhänvisningar införts, ej enbart då en sammanhängande bibeltext, såsom en psaltarpsalm, utgör psalmens förlaga, utan också, då anspelningar på enskilda bibelord förekomma. Ordförklaringar givas också, då det gäller brukade ålderdomliga ord eller vissa bilder, såsom palmefugl, dvs. fågel Fenix. De symboliskt brukade Salomon och Sulamit, brudgum och brud i Höga visan, liksom ock Basan och Gilead (i ps. 8 och 660 resp.) få sin förklaring.

Jämföra vi den nya danska psalmboken med vår egen, så kan snart konstateras, hur mycket vi ha gemensamt. Men det vill synas, som om man i Danmark bättre tagit vara på arvet från den gamla kyrkan. Grundtvig bearbetade också texter från det grekiska språket.¹ Jag tänker här på en påskpsalm som nr. 194, Herren af sövne opvågnet, opsprang, / hörer du, Helved, vor morgensang. Här möter oss en triumfens ton och ett jubel som fyller den grekisk ortodoxe med sådan översvallande glädje i påskens tid. Och jag erinrar om sådana texter av Johannes av Damaskus som nr. 188, Hör vår helligaftensbön, och nr. 212, Brat, Herre Jesus, blandt dine du stod. Denna sista är egentligen en nattvardpsalm som talar om den i eukaristien närvarande Herren. Den begynner också hos Grundtvig med orden Kom lad os tömme et Bäger på ny, i ostympat skick införd i tidigare förslag, ehuru med en mindre ändring i första raden. Här skall också påminnas om den i äldre svenska psalmböcker före-

¹ Uffe Hansen i Ubberup, ledamot av kommittén, har grundligen genomgått detta stoff.

kommande julpsalmen Puer natus in Betlehem. Grundtvig har fördanskat den, så att en vers fått denna lydelse: Guds käre börn vi blev på ny, / skal holde jul i himmelby. Det låter synnerligen hemvant, det är som såge man ett litet danskt samhälle omkring sin trappgavelkyrka, men upp-lyft i den himmelska sfären. Därför kan också fortsättningen bli denna: På stjärnetäpper lyseblå / skal glade vi til kirke gå. Nr. 85.

Även reformationens andliga sång har den danska kyrkan bevarat i en naivare och ursprungligare form än vår. Det gäller både Luthers Vår Gud är oss en väldig borg och hans sång om Kristi välgärningar Var man må nu väl glädja sig. Denna sista är visserligen liksom hos oss ofullständig, men en så central vers som denna, vari Kristus talar till själen, är dock med: jeg er nu din og du er min, min bolig skal og være din / os skal ej fjenden skille. Jag kan aldrig upphöra att förvåna mig över att denna reformationens klassiska Kristussång icke fullständigades hos oss 1937. Februariförslaget av 1936 hade dock varit inne på rätt väg! Och kyrkomötet vågade ju fullständiga Hedborns nr. 372 genom att tillägga vers 4.

Ortodoxiens tid gav åt Nordens länder sådana skatter som Tomas Kingos passionspsalmer, morgon- och aftonsånger¹ och Hallgrímur Péturssons passionspsalmer. Kingo har också för alla tider givit sin prägel åt den danska psalmboken. Flera av hans psalmer höra till de fullödigaste i religiöst avseende och de skönaste poetiskt sett. Bland de senare t. ex. Nu rinder solen op / af østerlide Nr. 690. Genom Kingo får den praktiska botfromheten lämna sin hjälp till gudaktighetens övning.

Danmark ligger närmre Europas kontinent, och livsrörelserna utifrån ha också kommit tidigare dit än till oss, kanske också nått djupare. Våra svenska psalmböcker ha blivit antagna, så 1695 och 1819, innan de nyare livsrörelserna fått ge sitt bästa av andlig sång. Tack vare Brorson, Sönderjyllands stora gåva till Danmark, har dansk psalmsång fått ett inslag av pietismen som är mycket starkt, och detta i en form som är ovanligt fulländad. Med sin musikaliska vers, sin naturkänsla, sin Kristinnerlighet har Brorson än i dag sin givna plats i en dansk psalmbok, hur mycket man än i våra dagar fått ögonen upp för pietismens begränsning. Har man vandrat en strålande sommardag därnere i Brorsons hembygd, Randerup, och hört fågelsången över vidderna, så förstår man allra bäst en vers som denna, ur nr. 12: Hvad skal jeg sige, når jeg går / blandt blomsterne i enge, / når fuglesången sammenslår / som tusind harpestreng! Under Danmarks mörka år nu sist blev också en av Brorsons förtröstanspsalmer ofta brukad och på nytt rätt förstådd. Det var den med bildspråk ur Höga visan, som Brorson älskade, präglade psalmen, nr. 642: Her vil ties, her vil vies. Som man under stränga och långa vinterdagar väntar

¹ Hans Aandelige Sjungekoor blev översatt till svenska och utkom i flera upplagor. Bl. a. har en krigsfånge i Sibirien avskrivit dem.

på tecknen till vårens ankomst och vet att den till sist skall komma, så väntar den troende själen på en ny tid. Men "trange tider langsomt skrider, / langsomt skrider, det har den art". Kung Kristian anförde detta ord vid något tillfälle under ockupationen. Det bispeord blev ett kongeord, som Kaj Munk säger.

Ej mindre än 92 nummer av Kingo har ett rum i den nya psalmboken, och 130 nummer av Brorson, med original och bearbetningar.

Den dominerande är dock den tredje och störste av Danmarks psalm-biskopar, Grundtvig. Ungefär en tredjedel av hela boken, eller över 250 nummer, bär Grundtvigs signatur.

Hans väg till denna äreplats har varit lång och törnbeströdd. Det är underligt att nu så långt efteråt, cirka ett hundra år, tänka på hur biskop Mynster upptog ett, säger ett enda, nummer av den sällsamt produktive mannen. Över detta nummer hade han satt orden Herre, jeg har handlet ille. Det skulle visserligen vara en melodihänvisning. Men det är förståeligt att den stridbare Grundtvig tolkade ordet som en be-kännelse! Även i vår egen tid har en och annan menat att man kunde nöja sig med ett mindre antal psalmer av Nordens märkligaste psalmist. Så Kaj Munk som menade att man kunde stanna vid de Grundtvigpsalmer som finnas i Salmebog for kirke og hjem. Han skriver härom: "den utaaelige (olidlige!) Grundtvig med den städige (tjurskallige!) specielle dogmatik og de udtryk, der er som spor af en ko i en blomsterhave, er dygtigt undgaaet, men den Grundtvig, der slog strengen af guld i konkurrence med selve Guds engle, er alsidigt og rigt repræsenteret". Man kan ej låta bli att känna opposition mot Kaj Munk i detta avseende. Flera av de stora Grundtvigpsalmerna hade dock fått stanna utanför. Så för att ta endast ett enda exempel, det gäller en psalm med grekisk förlaga, tillskrivnen nunnan Kasia på 900-talet: Med sin alabasterkrukke / fuld af salve dyrebar. Nr. 131. Det är texten om synderskan som smörjer Herren Jesus med den dyrbara smörjelsen som här besjunges på ett gripande sätt. Psalmens slutar med denna bön: O Marias søn, du bolde, / døm mig ej med läber kolde, / skjul mig i din kærlighed! Nog tycker man att det vore en förlust om icke denna psalm skulle återfinnas i en dansk psalmbok!

Vad som från början tog emot för Grundtvigs psalmer det var den starka lovsångston som tonar igenom dem. Vare sig Martensen i Danmark eller Landstad i Norge förstod den. Man tolkade den som brist på ödmjukhet och syndakänsla! Och så var det vidare den kyrkosyn eller rättare hela den kristendomstolkning, den dramatiska, som Grundtvig gjorde sig till talesman för. Han återför kristentron till drama och kult, till myt och firning. Han vill samla sitt folk till be-kännelse och lovsång, till samvaro med den levande Herren i gudstjänstens festliga stund omkring ord och sakrament. Han har i Jesus Kristus mött Guds levande ord, det

som "skaber hvad det nævner," (ps. 277:3) — hans ständiga tal om det levande ordet är mer än en pedagogisk teori, det är intet mindre än tron på den i nuet levande och närvarande och verkande Anden. Hela Grundtvigs kyrkosyn och hans syn på trosbekännelsen är buren av denna erfarenhet. Därför blir hans kyrkopsalmer så fyllda av Ande och liv. Därför kan han sjunga Frelseren lå i sorten jord, / sidder på ärens trone, / ånd og liv er til os hans ord, / glæden vor salmetone. Nr. 308: 9. Men man var den tiden för subjektivistiskt inställd, och rationalismen efterverkade, man kunde inte fatta Grundtvigs syn på trosbekännelse och kyrka.

Även om man kallat Grundtvig för pingstens sångare-Lehmann skriver att Grundtvig talar om Anden, som gällde det att införa en ny gudom i Danmark — så bör rätteligen ihågkommas att Grundtvig i sin oerhörda psalmproduktion alltid har en karakteristisk samsyn av samtliga de tre trosartiklarna. Om julen synger troen bedst / med engletoner söde, / og håbet har sin høje fest / i påskemorgenrøde, / og kærligheden, klar og mild, / den er vort hjertes pinse-ild, / når vore tunger gløde. Nr. 343: 5. Därför skall man söka hans stora psalmer inte enbart under rubriken pingst.

Och så var det vidare en sak som icke får förbises: Grundtvig företräder en helt ny psalmstil.

Naturligen var denne flitigt bibelstuderande man — hans streckade biblar är att bese i Udby prästgårds Grundtvigmuseum — påverkad i sin stil av bibeln. Om någon varit inspirerad som diktare av den heliga Skrift, så var det den psalmist som givit sitt folk så många direkt bibelberättande sånger. Och vad hans inspirationsgåva angår, så bibehöll den sig högt upp i hans höga ålderdom, ja, till livets slut. Jämför hans ps. 4: 7 om de fromme: Og når de som sne er hvide. / finest frugt om vintertide / bære de for Gud.

Hans stil är också påverkad av folkvisans tongångar. Vidare av Nordens gamla sagor. Och han drar sig inte för att i psalmen ta upp folkliga kända ordspråk och vändningar. Han har även en förkärlek för det ordspråksartade, sentensartade, pregnanta uttrycket. (Den mångkunnige hade skrivit också en studie över våra ordspråk). Ja, även gamla och kärvordna sedvänjor kan han låta komma till tals i psalmen. Och hela naturen, särskilt Danmarks, det älskade landets, natur, med bokskog och näktergal, med rosor och förgätmigej får stämma och talande tunga i psalmen.

Det är ej möjligt att här exemplifiera allt detta. Endast en antydning må givas.

Slå harpen, du fromme salmist på jord, / strengen er af guld, / for Jesus, vor konge, Guds levende Ord / Så lifligt lege vi for vor Herre. Nr. 1: 2. Det är klar folkviseton.

Le ad banesår / og springe over grave. Nr. 277: 5, det är tydligen anspelningar på nordisk hjältesaga. Likaså när det, nr. 229: 9, heter om Kristi återkomst: Da gjalder luren for sidste gang, / da luer bavnen i blomstervang, / da styrter dødens trone.¹

Ordspråk sådana som morgenstund har guld i mund, nr. 698, och det er blandt folk et gammelt ord: var djævel har sin tid, nr. 511: 4 äro lätt igenkännliga. Denna sist citerade psalm kom ofta till användning under ockupationstiden.

Bland de sentensartade uttrycken skall endast anföras: lavt er ej bænket, hvem Gud sidder nær, nr. 378: 7, och ett verkligen fyndigt ord som uttrycker en tröstelig erfarenhet från alla förföljelsetider i kyrkans historia, [se Fil. 1: 12 och Apg:s skildringar!] är detta om det Guds ord som icke bär bojor: har i länken fundet. / sin bedste ledetråd, nr. 354: 8.

Man talar på landet om att "bära ut julen", det är att icke bli vänligt trakterad i det hem man besöker under jultiden. Det ordet går igen i den sköna julpsalmen Velkommen igen, Guds engle små, nr. 81, där det står: udbære vor jul ej nener I, / derpå tør vi nok lide; / o, ganger dog ej vor dør forbi! / os volder ej den kvide. Det heter också i den folkliga föreställningen, att när det "ringer" för öronen på någon, så talar man om denna person någonstans. Detta går igen om självaste apostlarna, i pingstpsalmen Apostlene sad i Jerusalem / og bied på Herrens time, / for ören da brat det ringed dem, / som tusinde klokker kime. Nr. 239. Sen kommer förklaringen: man talade om dem i himmelrik, där blev deras namn oppskrivna!

I Danmark har man inte som hos oss varit rädd för korstecknet. Det är bibehållet i ritualet för dop. Ej underligt därför att Grundtvig, som lägger så stor vikt vid dopet, också i sin själavård tar detta med och i en tröstpsalm hänvisar till korstecknet. Nr. 488. Sov sødt, barnlille! där i vers 2 står: Guds fingrene grande / slog kors for din pande / Guds enbarnes røst / slog kors for dit bryst, / thi skal ingen djævel dig skade.

Också den gamla folkliga föreställningen om himlabrev (varom en tilldiktning till vår kristliga dagvisa haft en erinran, liksom om korstecknet) har Grundtvig låtit leva upp i psalmen. Nr. 260: 3. Det gäller om evangelium till syndares tröst som Anden bringar: Alt som en due hvid / du bragte himmelbrevet.

Det skulle föra för långt att här anföra citat som visa hur Grundtvig låter det danska, speciellt det själländska, landskapet, låna bilder åt kyrkans förkunnelse. Endast en antydan genom två citat. Det ena om Guds rikes makt och möjlighet, nr. 277: 8, Dets glans opstår som aks i vang /

¹ I Kadmonbearbetningen I kveld blev der banket på helvedes port och i tilldiktningen till den kristliga dagvisan — ingendera i psalmboken — ges ytterligare exempel!

som maj i bögeskove, / ja, prägtig under fuglesang / som gyldensol af vove. Det andra om vår väg in i Guds eviga värld: der vi skal for evig bo, / gå som under grønne lind, / til vor Herres glæde ind. Nr. 399: 6. Detta sista ger ett intryck av en trygg och säker vandring hem, som för den hemvändande under vårdträdets, den gamla lindens, ljuvliga skugga.

Allt detta återger teologiskt sett, mera ett mysterium fascinosum än ett mysterium tremendum. Ej mer du gruer for dommedag, / du ved, din dommer har ført din sag, / och fra sig selv den vundet. Nr. 229: 4. Men ödmjukheten finns där. For dig vil jeg knele så dybt i mit ler, / at Gud mig kun ser. Nr. 649: 7, en av Grundtvigs rikaste och gåtfullaste psalmer. Syndakänslan och vanmakten i kampen, likaväl som de tunga provningarna i livet, sinnessjukdomens förödmjukande erfarenheter, den djupa rent fysiskt kända avskyn för döden — döden med sin istaphånd, nr. 609: 9, jfr. sv. övers. 573: 9 — ensamhetskänslan som gör att Grundtvig kan tala om julesorgen, nr. 81: 8 — allt detta talar om den mörka bakgrunden till ljuset och lovsången och triumfen. Man gläder sig över att nu omsider i den stadfästa psalmboken alla dessa stora Grundtvigpsalmer få spela upp sitt rika register. Och även för oss svenskar som ha kärlek till dansk poesi och dansk psalm skall det så lättare öppnas en löngangssti (nr. 338: 1 och 3), också till den märklige prästens i Vartov vid Löngangsstræde inspirerade psalm.

Av de nu levande danska psalmdiktarna skall erinras om stiftsprosten Aastrup, som i sin kyrkopsalm, nr. 307, sjunger om vårt absoluta beroende av Gud. Gud måste ge sin nåd åt sin kyrka — ingen djävel kan det hemme / ingen helgen kan det fremme. — kyrkan måste bida sin tid, till dess Gud löser dess tungas band. En nattvardspsalms och en parafras över Jes. 60, nr. 416, 314, höra båda till de goda nyförvärven. Aastrup har dessutom en förtjänstfull översättning av Sundells Du gav mig, o Herre, en teg av din jord (sv. ps. 501, danska 675). Kyrkoherden Vilstrup, som utgivit flera samlingar lyrik, har en kyrkopsalm, nr. 304, vari han besjunger det rika arv som kommit Danmarks menighet till del och huru "vort ringe modersmål" blivit en gyllene skål, ett redskap för den Högstes lov och pris. Kaj Munk var icke representerad i tidigare förslag. Nu finner man hans namn under en kort och innehållsrik psalm som ger uttryck åt hans frejdiga kamplust och hans tro trots allt. Psalmen lyder, nr. 574: Du ved det nok, mit hjerte, / du ved at Gud er stor; / men stor er og hans fjende, / så tidt du det erfor. — Velan! så får du kæmpe / og tro trods fald og brud, / at stor er vel Guds fjende, / men større er dog Gud.

Av de inhemska diktarna har Oehlenschläger återfått sin plats och Ingemann fått behålla sin. Bland de många danska psalmisterna märker man både skolfolk, ämbetsmän, författare, officerare, universitetsmän, organister och präster, men också en skådespelare och ett par hantverkare, båda tillika lekmannapredikanter.

Från Nordens övriga kyrkor har ej mycket hämtats. Av de från vårt land föreslagna, se förra årets redogörelse om revisionen, har göteborgsprästen Lundéns israelsmissionspsalm fått utgå. Runeberg och Topelius återfinnas icke. Från Norge har man tagit Johs. Johnsons gripande En dalende dag, nr. 622, och Reichelts innehållsrika missionspsalm Din rigssag, Jesu, være skal, nr. 322. Givet är att Islands störste psalmdiktare, Hallgrimur Pétursson, är representerad, dock ingår icke någon av hans stora passionspsalmer, man hade ju sin Kingo.

Som en egendomlighet kan nämnas att de antipapistiska psalmerna om pavelögn og munkedrömme, nr. 302, av Grundtvig, samt Hailmans, nr. 303, och Nordal Bruns nr. 311 fått stå kvar i en ekumenisk tid.

Vi svenskar sakna kanske, mitt i all den föreliggande rikedom, några "nutidspsalmer" i likhet med Liedgrens Mästare, alla söka dig och En dunkel örtagård. Likaså hade vi gärna velat se någon "social" psalm i stil med Wallins Allt mänskosläktet av ett blod och Frostensons Tung och kvalfull. Men vi äro glada över att från vår kyrka några toner få ljuda under danska kyrkovalv.

Sådan som nu denna rikhaltiga bok utformats, avspeglar den ett folklyne som skiljer sig från vårt, en tradition olik vår egen. Hur ofta återkommer inte smil och smile! Det danske smil — som visst inte utesluter en skarpslipad klinga, där det gäller! Hur mycken älsklig naivitet! Ej minst i Ingemanns sånger, vartill vi icke äga något motstycke. Vilka ljuvliga och andefyllda kyrko- och pingstpsalmer. Man känner en frestelse var pingst till missunst! Och man erkänner med vemod att dessa psalmer äro hart när oöversättliga till vårt språk. Väl finns det färre rena kasualpsalmer än hos oss, likaså färre direkta barn- och ungdomspsalmer. Men uppväges inte detta av den rikedom på centrala psalmer om Guds gärningar i Kristus! Psalmbegreppet är mindre stramt än hos oss på Wallins tid, men till gengäld blev ofta den danska psalmen än mera folklig. Var eljest i Norden träffar man på julekvad, som man kan sjunga, medan man hand i hand vandrar omkring den tända julgranen! Det är med glädje och tacksamhet man också på denna sida av Sundet tar del av den danska systerkyrkans nya enhetliga psalmbok. Mätte det inte dröja för länge, innan en enhetlig koralbok föreligger. Flera psalmer ha krävt ny koral, och meterklasserna äro synnerligen skiftande.

Mera än vår torde Danmarks kyrka vara en sjungande kyrka. Mätte den alltfört få sjunga med glädje! Och det ur nöd och fara frälsta landet se Guds nåds sol lysa, Ja, skin over vang som en morgen med sang, / morgen i maj, då det grönnas! Nr. 248.

I sommernattens korte svale
slår höjt fredskovens nattergale,
så alt, hvad Herren kalder sit,

må slumre södt og vågne blidt,
 må drömme södt om Paradis
 og vågne til vor Herres pris.

Opvågner, alle dybe toner,
 til pris for menneskets forsoner!
 Forsamles, alle tungemål,
 i takkesangens offerskål!
 Istemmer over Herrens bord
 nu menighedens fulde kor! nr. 247: 2 och 5.

Hilmer Wentz.

Tidegården i Sverige efter reformationen

Tidegården inom provincia Upsalensis befann sig vid medeltidens slut i sin högsta utformning. De flesta stift inom kyrkoprovinsen hade låtit trycka fullständiga breviarier med formulär för samtliga bönetimmar. Uppsala ärkestift lät dessutom trycka icke mindre än fyra psalterier. Även de flesta av de tillägg, som fogades till de ordinarie horae canonicae under senmedeltiden, återfinnas helt eller delvis inom kyrkoprovinsens tidegård. Till dessa kunna räknas olika typer av mariaofficier samt den på rosenkransen grundade mariaandakten. Tidegården utgjorde sålunda vid medeltidens slut en betydande del av kyrkans kult och det är tydligt att en ganska stor del av prästens tid åtgick till att handha officiet. I den medeltida prästutbildningen studerades officiets uppbyggnad grundligt liksom alla de komplikationer, som hade betydelse för officiet. Till dessa hörde som bekant främst ockurranser och konkurranser.

Sådan var tidegården, när de svenska reformatorerna började sin stora omvälvning. Såsom väntat blev reformatorernas kritik mycket våldsam mot det medeltida officiet. Redan som ung diakon har Olaus Petri i sin förkunnelse vid Strängnäs domkyrka angripit vissa former av den överdrivna medeltida psaltarläsningen. Ingående har reformatorn diskuterat tidegårdens problem med doktor Peder Galle. I Swar på tolf spörsmål 1527 komma de stridande teologerna in på tidegårdens bibliska underlag. Olaus Petri opponerade sig särskilt mot Galles tolkning av ps. 119: 164. Enligt Galle utgjorde nämligen talet om att konung David lovade Gud sju gånger bevis för de kanoniska bönetimmarna. Indignerad frågar reformatorn: Varför skall den svenska kyrkan göra såsom David. Den kunde